

рантии её законности. Пермь, 1969. 7. Гончарук С.Т. Правовая регламентация мер административного пресечения в свете нового законодательства // Общетеоретические проблемы административно-правового обеспечения общественного порядка: Сб. Научных трудов. К., 1982. 8. Коренев А.П. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть общая. Учебник. М., 1998. 9. Бандурка О.М. Заходи адміністративного припинення в діяльності міліції: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Х., 1994. 10. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. додаток до № 51. Ст. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).

Надійшла до редколегії 17.06.05

О.Г. Апанасюк

РЕЕСТРАЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Сучасні потреби реформування адміністративного законодавства України і відповідної правозастосовчої практики зумовлюють нагальність активізації досліджень проблем окремих складових управлінського процесу – адміністративних проваджень, що мають базуватися на сучасних досягненнях загальної теорії права і держави. Одним із них є реєстраційне провадження, сутність якого полягає у здійсненні державної реєстрації різних об'єктів. Державна реєстрація створює відповідний процесуальний формат для належної (адекватної, відповідної вимогам закону) реалізації багатьох прав людини і громадянина. Вони є цілком реальними і невідчужуваними, але для відповідної їх реалізації треба «розгорнути» (ініціювати і здійснити) передбачені законом процедури, пройти через усі передбачені законом стадії процесу.

Проблемам визначення сутності та видів адміністративних процедур присвячено праці багатьох науковців, зокрема, О.М. Бандурки, Ю.П. Битяка, Ю.М. Козлова, В.Д. Перепелюка, М.М. Тищенко та ін. У той же час поки що не було спроб дати детальну характеристику реєстраційного провадження. Відповідно, назріла об'єктивна необхідність систематизувати існуючий теоретичний матеріал, визначити і охарактеризувати складові елементи реєстраційного провадження, сформулювати поняття зазначеного провадження.

З позиції теорії адміністративного права реєстраційне провадження як вид адміністративного провадження – це діяльність органів виконавчої влади щодо розгляду і вирішення індивідуальних адміністративних справ, змістом яких є державна реєстрація різних об'єктів.

Державна реєстрація (пізньолат. *registratio* – внесення до списку, переліку) – письмовий запис або фіксація іншим чином фактів, явищ, відомостей чи певних матеріальних об'єктів з метою їх державного обліку та контролю, засвідчення дійсності і надання їм законного (легітимного) статусу, а також вчинення інших реєстраційних дій. Державна реєстрація є доказом обставин, що тягнуть за собою певні юридичні наслідки (наприклад, набуття з моменту реєстрації цивільної правоздатності та дієздатності суб'єктами підприємницької діяльності). Державна реєстрація здійснюється у встановленому законодавством порядку уповноваженими державою

органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, на які покладено також обов'язки щодо ведення та належного функціонування відповідного реєстру [5, с.102].

Змістом реєстраційного провадження є вчинення певних дій щодо фіксації у реєстрі відповідного факту чи явища та видачі про це документа встановленого зразка. Реєстраційний орган (посадова особа) здійснює перевірку комплектності та повноти відомостей поданих документів; перевірку поданих документів на відсутність підстав для відмови у проведенні реєстрації; внесення відомостей до відповідного реєстру; оформлення і видачу офіційного документа, що підтверджує факт реєстрації, та витягу з відповідного реєстру.

На нашу думку, характеристику реєстраційного провадження можна здійснити шляхом визначення і аналізу таких складових елементів: 1) мета провадження; 2) принципи провадження; 3) реєстраційні правовідносини; 4) структура провадження; 5) строки провадження.

Реєстраційне провадження має специфічні мету і завдання. Взагалі мета будь-якого адміністративного провадження – це заздалегідь заплановані результати, досягнення яких можливе за допомогою відповідних засобів та способів. У свою чергу, завдання цього провадження відображають необхідність для суб'єкта здійснити певні дії, спрямовані на досягнення мети провадження. Таким чином, мета провадження визначає наявність комплексу відповідних завдань, вирішення яких і дозволяє досягти наміченої мети [3, с.185].

Варто зазначити, що завдання реєстраційного провадження законодавчо не визначено. Як уявляється, до них слід віднести:

1) забезпечення реалізації і захисту прав, свобод і законних інтересів громадян і юридичних осіб;

2) своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної реєстраційної справи, вирішення її відповідно до закону. Здійснення цього завдання передбачає:

– перевірку документів, які подаються для проведення державної реєстрації, на: комплектність; повноту відомостей, що в них вказані; відсутність підстав для відмови в проведенні державної реєстрації;

– проведення державної реєстрації відповідно до встановлених процедур;
– оформлення і видачу реєстраційних документів;

3) попередження порушень закону з боку фізичних і юридичних осіб, які подають документи на проведення державної реєстрації.

Отже, основною метою реєстраційного провадження є проведення державної реєстрації, в процесі чого реалізуються права та обов'язки, з одного боку, – юридичних і фізичних осіб, з іншого – органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Принципи, згідно з якими здійснюється реєстраційне провадження, закріплені в численних правових нормах і безпосередньо впливають із завдань діяльності владних суб'єктів, яка має позитивний, неюрисдикційний характер. Найважливішими з них є:

1) законність; 2) строковість; 3) платність; 4) територіальність, 5) підконтрольність реєстраційного органу суспільству; 6) концентрація дій («єдине вікно»); 7) оперативність; 8) правова рівність; 9) самостійність в прийнятті рішення; 10) достовірність.

Серед зазначених принципів спеціального пояснення вимагає відносно новий для України принцип «єдиного вікна». Він означає, що громадянин або юридична особа для вирішення тих чи інших питань може звернутися лише до однієї посадової особи відповідного органу, а також обов'язок посадовця реєстраційного органу, до якого звернулась юридична або фізична особа, прийняти документи, виконати всі дії, необхідні для проведення державної реєстрації, розглянути реєстраційну справу і прийняти відповідне рішення [6].

Принципи провадження пов'язані між собою, вони здійснюються в нерозривній єдності. Тільки послідовна реалізація всіх принципів відповідає демократичній природі провадження і дозволяє щонайкраще досягти його мети.

У процесі проведення державної реєстрації між суб'єктами провадження виникають певні організаційні зв'язки, вони вступають один з одним у відповідні відносини. Відносини, що виникають між суб'єктами реєстраційного провадження у сфері державної реєстрації і ґрунтуються на адміністративно-процесуальних нормах, набувають характер правових і можуть бути охарактеризовані як реєстраційні відносини. До складу останніх, як і будь-яких правовідносин, входять: суб'єкти, об'єкти, зміст, юридичні факти і юридичні стани [1, с.46].

Суб'єктів реєстраційних правовідносин можна розділити на дві групи:

1) суб'єкти, які виконують функції щодо ведення провадження, – це наділені владними повноваженнями посадові особи реєстраційного органу, участь яких у провадженні є обов'язковою, оскільки без них проведення державної реєстрації неможливе. Це пов'язано насамперед з тим, що остаточне рішення у будь-якій реєстраційній справі, яка розглядається та вирішується у межах провадження, приймається в односторонньому порядку саме цими суб'єктами;

2) суб'єкти, що беруть участь у провадженні з метою реалізації своїх прав і законних інтересів – це юридичні і фізичні особи, які виступають ініціаторами реєстраційного провадження.

Під об'єктом реєстраційних правовідносин варто розуміти те, з приводу чого вони складаються. Конкретизуючи коло об'єктів зазначених правовідносин, можна виділити: 1) певні факти (акти) – акти цивільного стану (факти народження, смерті); 2) певні суб'єкти – комерційні банки, фізичні та юридичні особи; 3) певні об'єкти – автомобототранспортні засоби, об'єкти нерухомого майна, цивільні повітряні судна; 4) певні права – право власності, землекористування та інші – всього близько 50.

Зміст реєстраційних правовідносин становлять суб'єктивні права і юридичні обов'язки їх суб'єктів. Варто зазначити, що правам і обов'язкам суб'єктів реєстраційних правовідносин значною мірою властивий взаємореспондуючий характер (процесуальним правам одного суб'єкта правовідносин відповідає певний обов'язок іншого суб'єкта).

Інколи до складу реєстраційних правовідносин відносять також юридичні факти. Разом з тим, якщо точно визначати структуру правовідносин, то юридичні факти все ж перебувають поза їх межами. У процесуальних відносинах вони відіграють важливу роль поряд з такими елементами як зміст, суб'єкти і об'єкти, оскільки якщо ці відносини виникають на основі певних матеріальних правовідносин, то змінюється й припиняється на підставі юридичних фактів – подій і дій.

Відзначимо також ту обставину, що поняття юридичного стану (наприклад, фізична особа – підприємець) має в плані реєстраційних правовідносин важливе самостійне значення. Юридичний стан являє собою якусь обставину, що існує тривалий час безперервно або періодично і породжує юридичні наслідки.

Важливе значення для визначення особливостей реєстраційного провадження має характеристика його процедури, тобто визначеного нормативними актами порядку здійснення процесуальних дій. Процедура державної реєстрації, на нашу думку, складається з таких стадій, які послідовно змінюють одна одну: 1) порушення реєстраційного провадження; 2) розгляду реєстраційної справи і прийняття рішення; 3) оскарження рішення і його перегляду; 4) виконання рішення [2, с.384]. На початковій стадії здійснюється прийом документів, формується реєстраційна справа; на другій – реєстраційний орган розглядає справу і приймає відповідне рішення; на третій – факультативній – стадії прийняте рішення може бути переглянуто у зв'язку зі скаргою заявника; на четвертій – виконується рішення: вноситься запис до реєстру про проведення державної реєстрації та видаються реєстраційні документи.

У кожній із зазначених стадій провадження можна виділити етапи – сукупність дій, спрямованих на досягнення певної внутрішньостадійної проміжної мети. Схематично система стадій і етапів реєстраційного провадження має такий вигляд:

1. Порушення реєстраційного провадження:

– заявник подає представнику реєстраційного органу документи, які необхідні для проведення державної реєстрації. Перелік цих документів є вичерпним і вимагати будь-які додаткові заборонено;

– при відсутності підстав для залишення документів без розгляду державний реєстратор перевіряє комплектність документів, формує реєстраційну справу та фіксує дату надходження документів в журналі обліку реєстраційних дій. З цього моменту починається перебіг процесуальних строків.

2. Розгляд реєстраційної справи і прийняття рішення:

– представник реєстраційного органу перевіряє подані документи на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації;

– за відсутності таких підстав приймається рішення про проведення державної реєстрації;

– за наявності таких підстав видається письмове повідомлення, де зазначаються ці підстави, та документи, що подавалися для проведення державної реєстрації.

3. Оскарження рішення і його перегляд:

- оскарження рішення;
- перевірка законності рішення;
- прийняття відповідного рішення за результатами перевірки;
- доведення рішення до відома.

4. Виконання рішення:

- внесення запису до реєстру про проведення державної реєстрації (дата внесення до реєстру запису про проведення державної реєстрації є датою державної реєстрації);
- оформлення та видача реєстраційних документів.

Залежно від виду реєстраційного провадження кількість стадій може бути збільшено або меншою, в них можна виділяти окремі етапи, дії, формувати різні назви тощо. Принципово важливим тут є таке: стадії мають повно і точно відображати саму процедуру провадження, ті окремі дії або операції, які здійснюються у процесі реалізації адміністративно-правових норм. Чітка регламентація процедури реєстраційного провадження сприяє швидкому проведенню державної реєстрації, дотриманню прав і законних інтересів відповідних суб'єктів.

Реєстраційне провадження, як і будь-яка діяльність, здійснюється в часі, завжди має певні часові межі. Важливим його принципом є оперативність: справи повинні вирішуватися швидко, у найбільш стислі, наскільки це можливо, строки. Оперативність провадження забезпечується законодавчим закріпленням строків здійснення окремих процесуальних дій.

На закінчення аналізу сутності та особливостей реєстраційного провадження спробуємо визначити його поняття. Отже, **реєстраційне провадження** – це врегульована адміністративно-процедурними нормами діяльність органів виконавчої влади і місцевого самоврядування щодо проведення державної реєстрації відповідних об'єктів, внаслідок чого вони набувають статусу офіційно визнаних.

Список літератури: 1. Бандурка А.М., Тищенко Н.М. Административный процесс: Учебник. Х., 2001. 2. Бахрах Д.Н. Административное право России. Учебник для вузов. М., 2002. 3. Адміністративне право України [Підручник для юрид. вузів і фак. / Ю.П.Битяк, В.В.Богущкий, В.М.Гарашук та ін.]; За ред. Ю.П. Битяка. Х., 2000. 4. Юридична енциклопедія. К., 1999. Т.2. 5. «Єдине вікно» для підприємців // Юридичний вісник України. 2004. № 43.

Надійшла до редколегії 08.09.05

І.І. Сіліч

КОНСТИТУЦІЙНІ ТА ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У сучасних умовах інформація виступає одним із найважливіших чинників розвитку та функціонування громадянського суспільства, гарантією належної реалізацією зв'язків між державою і кожним членом суспільства. Інформація проникає у всі сфери життя людей і суспільства, а саме життя неможливе в інформаційному вакуумі [1, с.259]. Інформація впливає на людство і людину, на їх життя, мислення і поведінку, ставить перед людст-